

De Gekraagde Roodstaart, holenbroeder van Tessenderlo

Eugene Govaerts Begijnenwinning 45A, B-3980

Tessenderlo.

Herman Vermeulen, Vorsterweg 7, B-3980 Tessenderlo.

Gekraagde roodstaarten (*Phoenicurus phoenicurus*) hebben een voorkeur voor open tot halfopen bossen, zowel in loof-, naald- als gemengd bos, bosranden en rond kapvlakten. De ondergroei van deze bossen is bij voorkeur niet al te weelderig. Dichte sparrenbossen worden bijvoorbeeld gemeden. In de Kempen verkiest deze soort lichte, halfopen eikenberkenbossen of oude dennenbossen en gemengde bossen met veel open plekken. Ook brandgangen tussen oudere bospercelen zijn geliefd als broedplaats. Een optimaal habitat bestaat uit overgangszones tussen heide en bos en licht beboste randen van zandverstuivingen en landduinen. Ook in grotere tuinen en parken en in open gebieden met verspreide bosjes wordt deze soort aangetroffen, zij het in iets lagere aantallen (Vermeersch, 2004). Ook in het agrarisch cultuurlandschap broedt de Gekraagde roodstaart in lage dichtheden rond oude hoeves met een goed ontwikkelde erfbeplanting van Linden en Zomereiken of in boomgaarden. Het zijn holenbroeders die nestelen in spechtengaten met een vrij grote ovale opening, en achter loszittende boomschors. Ook in nissen van muren en gebouwen en in nestkasten komen ze tot broeden.

Niettegenstaande in de gemeentelijke soortentabel andere soorten hoger scoorden ging de voorkeur van de gemeente Tessenderlo uit naar een mooie en aabare vogelsoort. Daarom

Foto: Regionaal Landschap Lage Kempen

heeft de gemeente uiteindelijk de Gekraagde roodstaart gekozen.

Verwezenlijkingen

Terreinacties

In het kader van het bosbeheerplan voor de openbare en privé-bossen van Gerhagen werden open plekken in de huidige bossen gecreëerd en zal op een aantal plaatsen gestreefd worden naar open, gemengde bossen. De bosranden zullen zo beheerd worden dat een geleidelijke overgang met een typische mantelen/of zoomvegetatie ontstaat, wat zeer waardevol is voor flora en fauna. In 2009 voerde de arbeidersploeg van de bosgroepen reeds een aantal werken uit in privé-bossen.

Ook in het kader van de geplande natuurinrichting in de Merodebossen, waarvan een deel op grondgebied Tessenderlo gelegen is, zijn dergelijke maatregelen voorzien, wat ook hier de kansen voor de Gekraagde roodstaart zal doen toenemen.

De gemeente heeft zeven nestkasten voor de Gekraagde roodstaart aangekocht. Als tijdelijke oplossing voor het tekort aan natuurlijke nestplaatsen werden deze opgehangen in het natuurgebied Gerhagen waar reeds een hondertal mezenkasten door de Werkgroep Ecologie Tessenderlo worden opgevolgd.

De bufferzone van het industriepark van Tes-

senderlo Chemie in Schoonhees zal een functie krijgen in het waterbeheer van het (de komende jaren uit te breiden) industrieterrein. Zo zal een infiltratiezone voorzien worden voor het overvloedige regenwater. Deze zone kan als een ecologisch erg waardevol stukje ingericht worden, voor o.a. de Gekraagde roodstaart. Het Agentschap voor Natuur en Bos samen met de gemeentelijke groendienst hebben voor deze zone een voorstel voor een natuurinrichtingsplan opgemaakt waarbij aandacht wordt besteed aan typische landschapselementen (figuur 1). In deze plannen worden o.a. een aantal houtkanten voorzien die in hakhoutbeheer genomen zullen worden, enkele stukken met ecologisch akkerbeheer, een overstromingszone en enkele natte wei- en hooilanden. Vooral de drogere zones kunnen de Gekraagde roodstaart kansen bieden. De geplande overgang naar het naaldbos en de brede houtkanten kunnen op termijn goede broed- en foerageergelegenheden bieden. Als overgangsmaatregel kunnen nu reeds enkele nestkasten voor de Gekraagde roodstaart opgehangen worden, zodat de soort sneller tot broeden kan komen in deze zone.

Communicatie

De uitgevoerde nestkastacties zijn erg interessant voor jongeren (scholen en jeugdverenigingen.). Ze kaderen dan ook perfect in het SENPRO project van de gemeente, waarbij de gemeente jongeren ondersteunt bij het uitvoeren van werken in de natuur.

De Werkgroep Ecologie Tessenderlo heeft twee grote tentoonstellingspanelen en een informatiefolder ontworpen. Deze panelen en informatiefolder bespreken waarom de biodiversiteit in de gemeente achteruitgaat en welke acties in onze provincie en gemeente genomen worden om dit verlies aan biodiversiteit tegen te gaan. De tentoonstellingspanelen zijn te bezichtigen in één van de gemeentelijke gebouwen en in het Bosmuseum. De Gekraagde roodstaart wordt er in voorgesteld als gemeentelijke adoptiesoort. Tevens wordt er informatie gegeven over het vervaardigen van nestkasten voor onze adoptiesoort.

De informatiefolders worden verspreid door de gemeente en zijn te verkrijgen aan de info-balie van het Bosmuseum. In het Bosmuseum is er naast de tentoonstellingspanelen een kleine tentoonstellingskast ingericht over de Gekraagde roodstaart.

Foto: J. Geyskens

In het nog te verwezenlijken natuurleerpad (realisatie in 2011) in Gerhagen zal de Gekraagde roodstaart de rol van mascotte toebedeeld krijgen.

Monitoring

Gegevens om het aantalverloop van de Gekraagde roodstaart in Vlaanderen in te schatten ontbreken. Nochtans is duidelijk dat het areaal van de soort, sinds de jaren zeventig, sterk is ingekrompen, waarbij de soort zich bijna volledig heeft teruggetrokken binnen de zandgronden van de Kempen en Zandig Vlaanderen (Vermeersch, 2004).

In Limburg nam het aantal territoria tussen de eerste en tweede Limburgse atlasperiode significant af en bleef daarna min of meer stabiel (Stevens & Gabriëls, 2005).

Het natuurgebied Gerhagen (ongeveer 1 000 ha, zie figuur 2) is door Willy Vanwesemael in

2005 en 2007 uitgebreid geïnventariseerd. In 2009 werd enkel in het voorjaar de aankomst van de zomergasten genoteerd. Voor 2009 werd er in één van de speciaal geplaatste nestkasten een broedgeval van de Gekraagde roodstaart vastgesteld. Ook buiten het natuurgebied Gerhagen is er één zeker broedgeval genoteerd. In figuur 3 geven we het aantal zangposten/vermoedelijke broedplaatsen van de drie tellingen samen. Deze inventarisaties wijzen er op dat het aantal broedkoppels in de gemeente in het geïnventariseerde gebied afneemt.

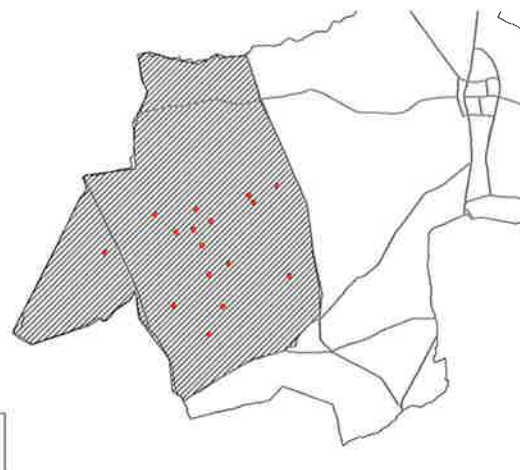
Van 2005 tot op heden zijn er grote bosbeheerwerken uitgevoerd in het gebied. Deze verstoringen kunnen de lichte daling van zangposten/vermoedelijke broedplaatsen verklaren.

Conclusies

De Gekraagde roodstaart komt nog voor in

Figuur 1. Inrichting van de bufferzones van het industriepark van Tessenderlo Chemie in Schoonhees met mogelijkheden voor de Gekraagde roodstaart.

Figuur 2. Verspreiding van het aantal zangposten/vermoedelijke broedgevalen van de Gekraagde roodstaart in het gebied Gerhagen (bron: Vanwesemael, 2005 en 2007).

Gerhagen, de Merodebossen en de open gebieden ten westen van de dorpskern van Tessenderlo. De opgehangen nestkasten en het geplande bosbeheer bieden perspectieven voor deze soort. Ook de inrichting van de terreinen in de bufferzone van het industriepark van Tessenderlo Chemie in Schoonhees kan tot een stijging van het aantal broedkoppels in de gemeente leiden.

Gestandaardiseerde monitoring van deze soort in de gemeente is nodig om het effect van de genomen maatregelen te kunnen vaststellen.

Referenties

FOURNEAU, J. (ed.), 2008, ACTIEPLAN TESSENDERLO. Gekraagde Roodstaart. (Nr. 39). Een uitgave van de provincie Limburg, D/2007/5857/60, pp.

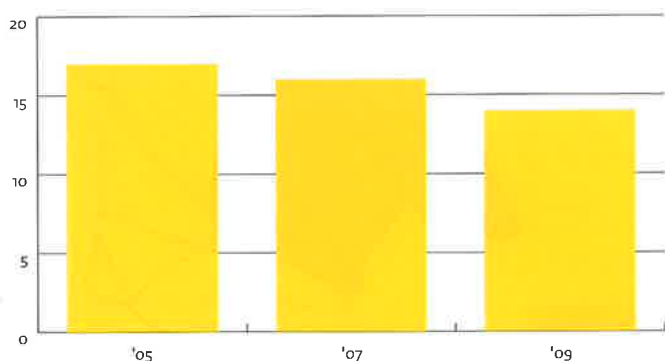
STEVENS, J. & J. GABRIËLS, 2005. Broedvogels in Limburg: drie verspreidingsatlassen later. LIKONA Jaarboek Nr.14: 56-67.

VERMEERSCH, G., 2004. In: VERMEERSCH, G., A. ANSELIN, K. DEVOS, M. HERREMANS, J. STEVENS, J. GABRIËLS & B. VAN DER KRIEKEN. Atlas van de Vlaamse Broedvogels 2000 – 2002: 320 – 321. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel, 496 pp.

nestboxes are two measure allowing the municipality to involve youth. The number of common redstarts in Tessenderlo declined in the period 2005 till 2009.

Summary

The municipality of Tessenderlo adopted the common redstart (*Phoenicurus phoenicurus*). Forest management plans for communal and private forest include measures from which this bird will benefit. Also by the development of a bufferzone around the industrial zones in Schoonhees, the needs of the common redstart will be taken into account. In the meantime, nestboxes supply the necessary nesting holes. Constructing and controlling these

Figuur 3. Overzicht van het aantal zangposten/vermoedelijke broedplaatsen die tijdens de verschillende inventarisatierondes in Gerhagen geteld werden (bron: Vanwesemael, 2005, 2007, 2009).